

Универзитет у Источном Сарајеву
Економски факултет Пале
Наставно-научном већу

Одлуком Наставно-научног већа Економског факултета Пале под бројем 2226/15 од 29.12.2015. године, именована је Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације под називом „*Спољна трговина и инострана средства у функцији економског развоја Босне и Херцеговине*“, кандидаткиње мр Весне Петровић у саставу:

1. Проф. др Спасоје Тушевљак, ванредни професор, ужа научна област Пословне финансије, Факултет пословне економије Бијељина, Универзитет у Источном Сарајеву, председник
2. Проф. др Радован Ковачевић, редовни професор, ужа научна област Међународна економија, Економски факултет Београд, Универзитет у Београду, ментор
3. Доц. др Марко Ђого, доцент, ужа научна област Међународна економија, Економски факултет Пале, Универзитет у Источном Сарајеву, члан

Пошто смо детаљно проучили завршену докторску дисертацију, Наставно-научном већу Економског факултета Универзитета у Источном Сарајеву подносимо следећи

ИЗВЕШТАЈ

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

1.1. Биографски подаци

Весна Петровић је рођена 04. јануара 1975. године у Бијељини, где је завршила основну школу, Гимназију „Филип Вишњић“ и Вишу школу за спољну трговину као најбољи студент прве генерације те високошколске установе. Затим, наставља школовање на Економском факултету, Пале, организациона јединица Бијељина, Универзитета у Источном Сарајеву, где је дипломирала 2000. године. Од 2000. године радила је као Координатор за развојне пројекте у Британској Амбасади, Одељењу за међународни развој (ДФИД – Department for International Development) у Бања Луци и Сарајеву. Након добијања престижне стипендије (Chevening scholarship) Британског савета (British Council) уписује постдипломске студије на University of Sussex, Institute for Development Studies у Брајтону у Великој Британији, где је боравила од 2002 -2004 године. Урадила је магистарску тезу под називом „Улога међународних организација у економском опоравку Републике Српске, Босне и Херцеговине“. Након повратка у Босну и Херцеговину (БиХ) наставља са радом у Британској Амбасади, при Одељењу за међународни развој (ДФИД – Department for International Development) све до краја

2007. године. Похађала је различите обуке из области међународног развоја, менаџмента пројеката, европских интеграција, стратегија смањења сиромаштва, родне равноправности, финансијског менаџмента у: Лондону, Оксфорду, Прагу, Бриселу, Глазгову, Тирани, итд.

Од 2008. године је запослена на Факултету за пословну економију у Бијељини, Универзитета у Источном Сарајеву као виши асистент за ужу научну област Међународна економија, где је ангажована на основним студијама на шест предмета: Међународна трговина, Спољнотрговинско пословање, Царински систем и царинско пословање, Међународно пословно финансирање, Порези и царине ЕУ и Економска дипломатија, као и на мастер студијама: Институције ЕУ и Међународне финансије. Током израде докторске дисертације у више наврата боравила је у студијским посетама универзитетима и факултетима у Великој Британији, а издвајају се истраживања при London School of Economics и Senat House Library. Стипендиста је и Министарства науке и технологије Владе Републике Српске у циљу истраживања при изради докторске дисертације. Објавила је 12 радова, учествовала на више међународних конференција, коаутор је уџбеника из области царинског система и пословања.

Члан је тима за међународне пројекте Универзитета у Источном Сарајеву, учествовала је на више пројеката као стручни сарадник, а именована је и за Координатора за активности израде годишњих самовалуционих извештаја Факултета пословне економије у Бијељини, које припрема неколико година уназад. Учествовала је на више пројеката и програма, а најновији током 2015. године везан је за Едукацијско-дебатно такмичење „ЕУ и Ти“ Канцеларије Високог Представника ЕУ у БиХ, на коме су студенти Факултета пословне економије освојили прво место и награду посету институцијама ЕУ у Бриселу. Сарадник је и на пројектима програма СИГМА, Европске Комисије и стручни сарадник мисије Светске Банке у БиХ на различитим пројектима и пројектним активностима. Активно користи Енглески језик.

1.2. Библиографски подаци

У оквиру научне делатности мр Весна Петровић има објављену књигу и следеће радове:

1. Панић, П. и В. Петровић (2012), *Царински систем и царински поступак*, Факултет пословне економије, Бијељина, Универзитет у Источном Сарајеву (**књига**).
2. Петровић, В. (2008), Економске карактеристике изградње мира и улога међународних финансијских институција, *Нови економист - часопис за економску теорију и праксу*, бр. 4, Факултет спољне трговине, Бијељина.
3. Петровић, В. (2009), Радничке дознаке - демографске, економске и институционалне детерминанте прилива страних средстава - *Зборник радова, Економски факултет у Источном Сарајеву*.
4. Панић, П. и В. Петровић (2009), Спољна трговина Европске Уније и односи са Траидом - Панићем, *Нови економист - часопис за економску теорију и праксу*, двоброј 5 и 6, Факултет спољне трговине, Бијељина.
5. Петровић, В. (2009), Либерализација спољне трговине у транзиционим економијама и искуства БиХ - *Нови економист - часопис за економску теорију и праксу*, двоброј 5 и 6, Факултет спољне трговине, Бијељина.
6. Маловић, М. и В. Петровић (2009), Foreign direct investments in Bosnia and Herzegovina - Lingua Franca or Perplexity of original sin? (Страна директна улагања у Босну и Херцеговину – лингва франца или последица првобитног греха) - Међународна конференција, Београд, *EC Tempus, Business University of the New Age in Serbia: the BBA*,

Business opportunities in Serbia, Belgrade Banking Academy, Belgrade and Institute of Economic Science, Belgrade.

7. Петровић, В. (2010), Нобелова награда - престиж у свијету науке - изазови савремене економије, *Нови економист - часопис за економску теорију и праксу*, бр. 8, Факултет пословне економије, Бијељина.

8. Петровић, В. (2010), Страна директна улагања у БиХ/РС, *Нови економист - часопис за економску теорију и праксу*, бр. 9, Факултет пословне економије, Бијељина.

9. Петровић, В. (2011), Foreign aid and economic development in transition economies: Vicious circle vs. better targeting, *International Conference Researching Development and entrepreneurship in transitional economies - REDETE*, Banja Luka October.

10. Панић, П. и В. Петровић (2013), Економска и нормативна рјешења за сузбијање сиве економије, XVIII *Интернационални научни скуп Стратегијски менаџмент и системи подршке одлучивању у стратегијском менаџменту*, Економски факултет, Суботица.

11. Петровић, В. (2013), Европске интеграције: ЕУ фондови, економске импликације и изазови, I *Интернационални научни скуп ЕКОНБИЗ 2013*, *Нови економист*, бр. 13., Факултет пословне економије, Бијељина.

12. Петровић, В. (2014), Утицај глобалних промјена на међународну трговину, II *Интернационални научни скуп ЕКОНБИЗ 2014*, *Нови економист*, бр. 16., Факултет пословне економије, Бијељина.

13. Петровић, В. (2015), Нови концепт – европско економско управљање, III *Интернационални научни скуп ЕКОНБИЗ 2015*, *Нови економист*, у припреми, Факултет пословне економије, Бијељина.

1.3. Подаци о дисертацији

Докторска дисертација Весне Петровић је написана на 290 страна (од тога 277 страна се односи на главни текст, укључујући списак литературе на 15 страна) и има теоријско-емпиријски карактер. Сем увода и закључка, дисертација има пет делова. На почетку рада се налази резиме на српском и енглеском језику, иза кога је изложен попис скраћеница, табела, графикона и слика, што заједно са главним текстом чини логичну и конзистентну целину. У списку коришћене литературе налази се 212 библиографских јединица, које су релевантне за тему докторске дисертације. На самом крају дат је и попис интернет линкова разврстаних на међународне организације, домаће институције и истраживачке мреже. Текст дисертације садржи 19 табела, 63 графикона и 8 слика, у којима су приказани сводни резултати истраживања и закључака до којих је дошла кандидаткиња. Приликом израде докторске дисертације кандидаткиња је користила *The Chicago Manual of Style* за цитирање коришћене литературе. Истраживање је представљено прегледно и разумљиво. Коришћена литература је коректно цитирана. Преузете илустрације су у функцији истраживања проблема са јасном назнаком извора који је коришћен.

2. Предмет и циљ дисертације

Предмет докторске дисертације је улога спољне трговине и страних средстава у привредном развоју Босне и Херцеговине. Теоријски део дисертације је посвећен анализи савремених теорија међународне трговине и значају спољне трговине за привредни раст и развој. Опште тенденције развоја светске привреде у другој половини XX века карактерише динамичнији раст светске трговине у односу на раст светског бруто домаћег производа (БДП), а ти трендови се настављају и у првој деценији XXI

века. Бројна истраживања су се бавила анализом односа раста трговине и БДП-а, односно емпиријским проверама да ли трговина стимулише привредни раст и развој.

У теоријској литератури је распрострањено мишљење по којем је спољна трговина један од кључних покретача привредног раста и развоја, па из тога проистиче закључак да континуиран раст спољне трговине директно утиче на привредни развој једне земље. Постоје бројни примери земаља у свету чији је привредни развој заснован на извозно усмереним стратегијама. Земље југоисточне Азије су добар пример оваквог концепта привредног развоја. Искуства ових земаља, али и других отворених привреда, показују да се повећаним уделом извоза у БДП-у постиже: већа искоришћеност производних капацитета као и економија обима производње, боља алокација ресурса, динамичније преливање технологије у функцији повећања факторске продуктивности, смањење незапослености и пораст пер capita (*per capita*) националног дохотка.

Уважавајући ова искуства и у пракси потврђене теоријске оквире, предмет истраживања ове дисертације је испитивање обима, динамике и структуре трговинских токова, затим начин коришћења иностраних средстава, њихова секторска усмереност, као и утицај на раст националне привреде у целини, и њених појединих сегмената. Јавни капитал који потиче од међународних финансијских институција – углавном Светске банке и Међународног монетарног фонда, као и значајна донаторска средства, првенствено од Делегације Европске Комисије и билатералних донатора, представља веома значајан фактор који се користи за капиталне, инвестиционе и развојне пројекте у БиХ, што је такође предмет истраживања ове докторске дисертације.

У погледу осталих видова прилива капитала, пажња у дисертацији је усмерена на девизне дознаке које чине значајну компоненту девизног прилива земље. Истраживањем су обухваћене и стране директне инвестиције (СДИ) у привреди БиХ. Њихов значај и улога су обрађени са аспекта хоризонталних и вертикалних улагања, као и *greenfield* и *brownfield* инвестиција. Поред тога, у дисертацији је сагледан и однос страних директних инвестиција и спољнотрговинске размене БиХ, са посебним нагласком на повезаност СДИ и извоза БиХ.

Уз то, предмет истраживања је и значај постојања стратешких докумената, развојних политика, конкретних акционих планова, као и одговарајуће легислативе која ће привлачити и подстицати улазак међународног капитала и његово ефикасно коришћење у различитим сегментима привреде и друштва.

У емпиријском делу дисертације анализирају се ефекти иностраних средстава у привреди Босне и Херцеговине.

Основни циљ докторске дисертације је да прикаже теоријске основе и доступне емпиријске резултате о значају страних средстава и спољне трговине за привредни развој, као и да на примеру БиХ потврди или оспори делотворност ових фактора. Поред тога, кандидаткиња је анализирала modele коришћења иностраних средстава и њихову интеракцију са токовима робног извоза и увоза, а у циљу покретања и унапређења привредног развоја постконфликтног друштва, очувања стабилности и дугорочног просперитета. Описани недостаци у планирању, имплементацији и евалуацији употребе стране јавне и приватне штедне настоје се преточити у закључке и потенцијалне препоруке, које би могле допринети бољој искоришћености тих средстава за привредни развој БиХ.

Посебан циљ рада је указивање на значај утврђивања адекватног домаћег економско-финансијског и институционалног оквира који треба да омогући оптималну искоришћеност робних и новчаних токова у циљу привредног развоја, а уз уважавање интереса иностраних јавних и приватних актера.

Такође, анализом употребе страних средстава дошло се до закључка да је циљ јавних институција у сагласности са њиховим ширим финансијским и

институционално-политичким интересима, док је искључиви циљ приватних инвеститора очување и увећање властитог капитала, тј. максимизација профита. Осим тога, уочило се да су домаћи актери, било из пословног или државног сектора, без одговарајућих капацитета да апсорбују и управљају страним средствима у најбољем интересу државе. Кандидаткиња запажа да мањој ефикасности употребе страних средстава доприносе и економско-политичке неусаглашености домаће политичке елите, као и значајан обим међународне надлежности у БиХ.

Дисертација такође има за циљ спровођење упоредних истраживања са земљама Западног Балкана, како би се откриле сличности и разлике у погледу ефеката ангажовања страних средстава на привредни развој. Исто тако, у разматрање се узимају искуства изабраних транзиционих земаља централне и источне Европе, као и осталих релевантних земаља у развоју и земаља у транзицији.

Такође, циљ дисертације је да се сагледају институционални капацитети и оцене потенцијали људских ресурса у релевантним ентитетским и државним институцијама надлежним за кретања међународног капитала у јавном или приватном виду.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

Приликом израде докторске дисертације, кандидаткиња је пошла од основних истраживачких хипотеза које су постављене у фази пријаве теме. На основу увида у релевантну теоријску и емпиријску литературу, као и на основу резултата сопственог истраживања, кандидаткиња је тестирала и доказала основну и помоћне хипотезе.

Основна хипотеза:

Извозно усмерена тржишна привреда са либерализованом трговином и оптималним иностраним изворима финансирања, уз константне реформе институционалног оквира, прилагођавање развојних политика и структурне промене привреде представља фундаменталну стратегију за мале и отворене економије у условима дугорочне орјентације ка регионалним, европским и глобалним интеграционим процесима.

Помоћне хипотезе:

- Спољна трговина уз адекватне институционалне мере и оквира спада у основне покретаче економског раста, јер међународна размена, заснована на компаративним предностима, доводи до оптималне алокације ресурса, постизања економије обима, веће искоришћености капацитета, преноса технолошких и менаџерских знања;
- Висока либерализације режима спољне трговине, остварена кроз мултилатерални и регионални институционални оквир и прописане трговинске политике, генерисала је велики и растући спољнотрговински дефицит, који представља дугорочан проблем БиХ;
- СДИ унапређују извозну конкурентност, а за узврат спољна трговина подстиче СДИ;

- Атипична доминација хоризонталних у односу на вертикалне СДИ у контрадикцији са теоријским поставкама за мале и недовољно развијене земље у транзицији доводи до емпиријских налаза који не указују на смањење увоза;
- Уз економско-политичку неизвесност и недовољну институционалну дефинисаност, као и недостатак апсорпционих капацитета за квантитативно веће и квалитативно софистицираније иностране токове капитала, БиХ ће заостајати за глобалним интеграционим процесима;
- Екстерни и расположиви извори финансирања у транзиционим привредама недовољни су за финансирање инвестиција које би подстакле одрживи економски развој;
- Досадашња емпиријска истраживања су показала да инострана финансијска средства у различитим облицима постконфликтних и транзицијских друштава могу имати различите ефекте;
- Страна средства у облику јавног капитала не повећавају значајно инвестиције и раст, нити користе сиромашнима, али извесно повећавају величину државног апарата и институционално окружење;
- Недовољно је искориштен потенцијал за привлачење СДИ;
- Девизне дознаке у платном билансу БиХ у квантитативном смислу су значајан чинилац који доприноси стабилизацији платног биланса и привредном расту.

4. Кратак опис садржаја дисертације

Структура докторске дисертације је проистекла из карактера истраживане материје и основне истраживачке идеје, која је формулисана преко циљева и хипотеза. У складу са описаним предметом и циљем истраживања, материја докторске дисертације кандидаткиње мр Весне Петровић на тему „*Спољна трговина и инострана средства у функцији економског развоја БиХ*“ поред увода и закључних разматрања је структурирана у пет тематских делова, на следећи начин.

У уводном делу, кандидаткиња је формулисала основну и помоћне хипотезе и основне циљеве дисертације. Поред тога, укратко је објаснила методе, технике и инструменте који су коришћени у теоријско-емпиријском истраживању у процесу израде докторске дисертације.

Први део докторске дисертације под називом *Међузависност спољне трговине и економског развоја* обухвата истраживања систематизована у три одељка. У првом одељку кандидат разматра теорије међународне трговине и економског раста и развоја, а затим се, у другом одељку, испитује интеракција међународне трговине и економског раста и развоја кроз теоријске и емпиријске студије, и уз примену савременог интегративног приступа међународној трговини, који укључује и концепт одрживог развоја. Коначно, у трећем одељку су сагледани савремени трендови у међународној економији кроз процесе либерализације, глобализације и верификације теорија међународне трговине и трговинских политика. На преко 70 страна овог поглавља, а након детаљног кабинетског истраживања, представљене су релевантне теорије међународне трговине, економског раста и развоја. Затим, углавном кроз компаративне емпиријске студије и студије случаја, сагледана је интеракција међународне трговине и економског развоја. Најзначајнији аспекти савремених међународних економских

односа – либерализација, глобализација, транснационалне компаније, и теоријска заснованост савремене трговинске политике, чине завршну трећину првог поглавља ове докторске дисертације.

Други део дисертације под називом „Екстерни извори финансирања економског развоја“ чине две интегралне целине које у фокусу имају инострани јавни и приватни капитал. Теоријска разматрања која се односе на инострани јавни капитал баве се дефинисањем неповратних и повратних видова јавних средстава, њихових мотива, облика, као и ефеката на привредни раст и развој. Посебна пажња у овом поглављу је посвећена сагледавању значаја јавних средстава за постконфликтну стабилизацију. Након тога, презентирани су теоријске и емпиријске анализе које се односе на токове страног приватног капитала, и то за два вида тих средстава: СДИ и девизне дознаке, као и њихову повезаност са привредним растом и развојем.

Синтеза између прва два поглавља направљена је у *трећем поглављу* под називом „Динамичка интеракција трговине и токова капитала“, у коме је кандидаткиња обрадила теоријско-емпиријске аспекте директне међузависности два фундаментална сегмента међународних економских односа, па и ове докторске дисертације – токове трговине и капитала. Први део овог поглавља сагледава однос трговине и СДИ, уз указивање на њихову повезаност и допуњујућу улогу. Други део овог поглавља посвећен је једнако битним феномену савремених међународних економских односа - интрасекторској, тј. интраиндустријској трговини и њеном повезаношћу са токовима иностраног приватног капитала. И, коначно, треће поглавље се бави актуелним реформама економских политика у области трговине и иностраних средстава, као и питањима економског суверенитета и глобалних токова капитала. Налази у овом поглављу пружили су задовољавајућу основу за формулисање основних претпоставки за успешно укључивање привреде БиХ у глобализовану светску привреду.

Четврти део докторске дисертације под називом „Емпиријска анализа података за Босну и Херцеговину“ заправо обухвата резултате емпиријског истраживања у овој тези, и следи ток претходна три теоријска поглавља, али сада кроз конкретну анализу економске повезаности БиХ с иностранством у одабраном временском периоду. Кандидаткиња ово поглавље започиње на темељима ширег макроекономског оквира БиХ, како би се поставила основа за истраживање одабраних аспеката економских односа БиХ с иностранством, сходно предмету и циљу истраживања у докторској дисертацији. Стога нас анализа токова спољне трговине БиХ и узрока растућег трговинског дефицита, која је спроведена у другом делу овог поглавља, уводи у кључни трећи део истог поглавља где се, помоћу статистичких метода и регресионе анализе, анализира повезаност извоза БиХ као зависне варијабле са растом БДП-а ЕУ, као независном променљивом. Резултати оцењеног модела упућују на закључак о наглашеном значају привредног раста ЕУ за робни извоз БиХ. Затим се у регресиону раван поставља извоз БиХ, као зависна варијабла, и израчунава зависност ове променљиве од БДП-а БиХ, на једној страни, односно увоза БиХ, на другој страни. Временски обухват анализе је десет година, а статистичка анализа упућује на индикативне закључке о утицају БДП-а и увоза на робни извоз БиХ. Регресиони налази су у знаку високих вредности коефицијента детерминације, уз статистички значајне оцењене коефицијенте. Четврто поглавље, осим трговинских токова, садржи и емпиријску анализу прилива страног јавног и приватног капитала у БиХ, као и оцене последица ових токова на текући и капитални биланс БиХ. У овом поглављу кандидаткиња наводи аргументе у прилог снажења институционалних механизма у БиХ, као значајне претпоставке како за привлачење СДИ, тако и за смањивање зависности од страних донација.

Истраживање у докторској дисертацији кандидаткиња заокружује финалним *пето* делом под називом „*Институционални аспекти*“ који чине три одељка у хармоничном редоследу: (1) улога институција у области трговине и иностраног капитала, (2) сложеност институционалне инфраструктуре БиХ, и (3) дугорочне стратегије и визије економског развоја. У овом поглављу детаљно се анализирају институционални аспекти који представљају ограничења или могућности за подстицање економског раста и развоја, уз сагледавање свих предности које проистичу из економске интеракције с иностранством. Кандидаткиња сублимира истраживачке налазе у овом поглављу оценом да одговорне и компетентне институције, које ефикасно спроводе релевантне економске политике, представљају основу напретка, али уједно и једно од главних ограничења за покретање реформских процеса у БиХ. На бази анализе поменутих аспеката оформљена је раван у коју су смештени кључни фактори институционалног комплекса, чије правилно усмеравање, координација и развој представљају кључ за успешно уклапање привреде у савремене токове на међународном робном тржишту и тржишту капитала.

5. Методи који су примењени у истраживању

У процесу израде докторске дисертације кандидаткиња се ослањала на теоријске и методолошке принципе који су уобичајени у економској науци. Предмет и циљ истраживања определили су конкретне методе који су примењени у раду, при чему је кандидаткиња успешно комбиновала различите приступе економске и статистичке анализе. Примењени су методи који могу обезбедити добијање релевантних и поузданих резултата, као и извођење уопштених закључака. Избор одговарајућих метода повезан је са настојањем кандидаткиње да на релевантној теоријској основи тестира практичне ефекте СДИ и спољне трговине за привредни развој земље. Конкретно, у раду су примењени следећи научни методи и истраживачки поступци:

- Увид у обимну домаћу и инострану литературу, као и анализа бројних података прикупљених из различитих извора, обављени су посредством кабинетског истраживања.
- Историјски метод коришћен је за анализу теоријских поставки различитих појава у временској димензији, посебно у домену теорија међународне трговине, привредног раста и развоја, као и у поглављима о токовима страног капитала у облику донација, СДИ и девизних дознака.
- Документарно истраживање је примењено с циљем да се проучи предмет истраживања и поткрепе основна и помоћне хипотезе дисертације. У овом процесу коришћене су бројне публикације и изворна документа међународних организација и домаћих институција у облику студија, извештаја, програмских и пројектних докумената, прегледа, архива и другог библиотечког материјала доступног у земљи и иностранству.
- Метод компаративне анализе примењен је за утврђивање и упоређивање сличности и разлика посматраних појава, посебно у делу који се бави емпиријском поређењем са сличним земљама у региону Западног Балкана.

- Метод студије случаја коришћен је да би се приказала појединачна искуства одабраних земаља у погледу извозно-увозног профила, токова иностраног капитала, као и у погледу институционалних изазова у тим областима.
- Дескриптивни метод послужио је у процесу детаљног сагледавања и утврђивање односа и законитости између анализираних појава у земљи, регији и свету, и то на основу релевантних домаћих и међународних извора. Од домаћих институција кориштени су извори државних и ентитетских министарстава, Централне банке БиХ, Агенције за статистику БиХ-а и ентитета, Привредних комора, Агенције за промоцију страних инвестиција, Агенције за државну управу и бројних других републичких управа и управних организација. Међународни извори су првенствено биле различите организације Уједињених Нација, пре свега УНЦТАД-а кроз World Investment Report, Светска трговинска организација (World Trade Organization) и публикације групе Светске банке (World Bank Group), радови експерата Међународног монетарног фонда (International Monetary Fund) , затим OECD-а, EBRD-а , Европске Комисије и ЕУСтат-а.
- Квантитативне методе и статистичке анализе, укључујући углавном регресиону анализу, примењене су уз коришћење софтверског пакета EViews.
- Полазећи од релевантне литературе и широког спектра емпиријских резултата у истраживаној области, индуктивни метод, анализа и синтеза и метод генерализације су употребљени за извођење логичких закључака о улози и значају страних средстава и спољне трговине за привредни развој. Метод дедукције је примењен код прилагођавања закључака који се односе на посматране факторе у привреди БиХ.
- На основу мерљивих (квантитативних) и немерљивих (квалитативних) података изведени су и закључци, односно провере и доказивање основне и помоћних хипотеза, кроз дедуктивни, индуктивни, хипотетички и метод верификације.

6. Остварени резултати, научни и практични допринос дисертације, и презентирање резултата научној јавности

Резултати истраживања ове докторске дисертације доприносе бољем разумевању проблематике утицаја спољне трговине и иностраних средстава, и јавног и приватног капитала, на привредни развој малих и недовољно развијених земаља. Научни допринос ове тезе огледа се у повезивању трговине са економским растом и развојем, као и доказивању значаја либерализације и економске интеграције малих економија у регионалне и глобалне токове. Теоријски допринос дисертације огледа се у систематизацији релевантних теоријских концепција које објашњавају актуелне токове међународне трговине и капитала. Други аспект дисертације указује на генерисање, условљавање, имплементацију и евалуацију коришћења страних средстава, и то кроз анализу конкретних токова капитала у БиХ. Ослањајући се на богату теоријску грађу и бројна практична истраживања на пољу међународне економије, кандидаткиња је развила релевантан концепцијски оквир за сагледавање ефеката употребе иностраних средстава. На тај начин, дисертација Весне Петровић даје оригинални научни допринос на подручју ефеката употребе и развојних домета коришћења страних средстава у привреди БиХ. Посебан научни допринос дисертације огледа се у дефинисању

конкретних фактора ефикасности коришћења страних средстава, као и повезаности њиховог коришћења са спољнотрговинским токовима. Тестирањем хипотезе о извозно усмереној малој отвореној привреди дата је потврда о неизбежности извозног усмерења у глобализованој светској привреди. Дате препоруке и закључци односе се на домаће и иностране актере и то у економској, институционалној и делимично политичкој сфери. На тај начин, кандидаткиња је дошла до одговарајућих закључака о повезаности институционалног оквира и реалног сектора привреде.

У емпиријском делу дисертације Весна Петровић је успешно одговорила на истраживачки задатак који се односи на квантитативну повезаност основних макроекономских агрегата привреде БиХ. Примењени су регресиони модели којима је откривена веза између извоза, увоза и БДП-а. Резултати примене модела су релевантни за сагледавање узрока трговинског дефицита БиХ. Добијени емпиријски налази су преточени у аргументоване закључке.

Докторска дисертација Весне Петровић има и шири друштвени допринос. Резултати истраживања указују на релевантност модела отворености малих привреда, битност трговинске интеракције и продуктивног усмеравања свих облика страних средстава у специфичном контексту постконфликтног и истовремено транзиционог друштва, које прате и многи институционални и политички изазови. Налази у дисертацији указују на ризике недовољне ефикасности у коришћењу страних средстава. На тај начин, резултати истраживања постају употребљиви и за носиоце макроекономске политике у БиХ. Наиме, кандидаткиња је показала да се приликом дефинисања економских политика и одговарајућих стратегија у релевантним областима, морају узети у обзир међународна трговина и достигнут ниво спољне задужености. Пошто је изузетна пажња посвећена токовима капитала и улози међународних организација и институција, мултилатералним и билатералним донаторима, фондовима ЕУ и ефектима коришћења страних средстава, значајан је и допринос докторске дисертације на подручју дефинисања мера које треба предузети у циљу повећања ефикасности употребе ових средстава. Такође, резултати истраживања су битни и за регулаторна тела у БиХ, која би својим активностима и прописима требало да штите и унапређују транспарентност у трошењу средстава страних пореских обвезника и осталих јавних фондова. Исто тако, уважавање налаза и закључака дисертације допринело би бољем увиду у инвестициони потенцијал БиХ, што је важна полазна претпоставка за привлачење страних инвестиција и изградњу нових производних капацитета у привреди БиХ.

Докторска дисертација ће бити презентирана научној и широкој јавности у виду књиге, као и више научних радова који ће бити публиковани у научним часописима. Такође, резултати истраживања биће доступни преко информативних активности Факултета.

7. Закључак и предлог Комисије:

На основу детаљног увида у завршену докторску дисертацију мр Весне Петровић, под називом „**Спољна трговина и инострана средства у функцији економског развоја Босне и Херцеговине**“, Комисија оцењује да је кандидаткиња, користећи широку литературу и релевантну научну методологију, успешно обрадила постављену тему. Комисија потврђује да је докторска дисертација, коју је одобрило Наставно-научно веће Економског факултета на Палама, урађена у складу са пријавом рада како у погледу предмета, циља и метода истраживања, тако и у погледу садржаја.

Циљ истраживања је испуњен, а докторска дисертација је резултат оригиналног истраживања кандидата. Кандидаткиња је у докторској дисертацији систематично и критички сагледала значај и улоги СДИ и спољне трговине у привредном развоју БиХ, узимајући у обзир новија теоријска и емпиријска достигнућа из релевантне научне области. По ширини обухваћене материје и дубини истраживачког захвата, као и према добијеним резултатима, ова докторска дисертација представља вредан научни допринос у области коришћења иностраних средстава и спољне трговине.

На основу свега изложеног, имајући у виду квалитет, значај обрађене теме, остварене резултате и закључке истраживања, као и научни и шири друштвени допринос дисертације кандидаткиње мр Весне Петровић под називом **„Спољна трговина и инострана средства у функцији економског развоја Босне и Херцеговине“**, Комисија предлаже Наставно-научном већу Економског факултета Универзитета у Источном Сарајеву да прихвати Извештај о позитивној оцени докторске дисертације и одобри њену јавну одбрану.

Чланови Комисије:

Проф. др Спасоје Тушевљак, председник

2. проф. др Радован Ковачевић, ментор

3. доц. др Марко Ћого, члан

Београд, 30.12.2015. године